

Fortsette å forandre for å være relevante

Taler

Grete Faremo

Dato

10 januar 2011

Sted

Oslo Militære Samfund

Omstendigheter

Forsvarsministerens nyttårsforedrag

- 1 "Det vi ønsker skal bli varig, må vi forandre". Bill Clintons ord beskriver godt hvorfor vi som ønsker et sterkt forsvar alltid må vær opptatt av endring.

- 5 Det er dette vi nå driver med i Forsvaret. Forandring. For meg som sosialdemokrat er det bare endring og reform som kan oppfylle målene om trygghet for alle. Verden rundt oss forandrer seg. Vi må gjøre det samme. Forandre, forbedre og forsterke. Konservatisme skaper ikke trygghet i en verden i endring.

- 10 Men all forandring må ha retning og framdrift.

- Har vi tatt oppgaven alvorlig nok? Hvilke utfordringer blir vi stilt overfor framover, og hva må vi endre i tiden som kommer? Og ikke minst - hvordan skal vi endre, for å skape trygghet?

- 15 Forsvaret har de siste ti år vært igjennom en grunnleggende omstilling. Tida er kommet for mer gradvise endringer, heller enn altomfattende reformer.

- 20 Utviklingen krever likevel av oss at vi forstår den tiden vi lever i og hvilke endringer som er nødvendige framover. Da har vi også en mye å lære av historien. La meg derfor starte med et lite tilbakeblikk.

- 25 Jeg ble statsråd for første gang i Gro Harlem Brundtlands tredje regjering i november 1990. Som bistandsminister fokuserte jeg på fattigdomsbekjempelse og støtte til de aller fattigste land i verden. Samtidig var jeg naturligvis tett på de ufattelige endringsprosessene som pågikk i Øst-Europa, og de første forsøk på å tilpasse seg en helt ny sikkerhetspolitisk situasjon både i NATO og i det norske

forsvaret.

30

Tenk på den sikkerhetspolitiske situasjonen i 1991:

- Tyskland var igjen samlet

35 - Warsawapakten var i full oppløsning.

- I august 1991 ble det med nød og neppe avverget et militærkupp i Sovjetunionen. Landet ble oppdelt i 15 republikker i desember samme år.

40 - Det ble fremforhandlet avtaler for reduksjon av de enorme våpenkonsentrasjonene i Europa.

- Det ble inngått avtaler for reduksjon av strategiske kjernevåpen.

45 - NATO reduserte beredskapen i de konvensjonelle styrkene.

- Uroen på Balkan spredde seg. Vi så begynnelsen på det som ble den første blodige krigen i Europa etter 2. verdenskrig.

50 - Irak hadde invadert Kuwait, og vi var redde for en storkrig i Persia-gulven.

I flere kretser, også i Norge, ble det stilt spørsmål om NATO kunne legges ned. Det ble heldigvis raskt enighet om å videreføre NATO-samarbeidet.

55 Alternativet ville vært at de vestlige land hver for seg utviklet en re-nasjonalisert sikkerhets- og forsvarspolitik. Det kunne i så fall ha satt Europa tilbake til en tid med stadige kriger og hvor småstater levde i fare for å bli ofre for større og mektigere stater.

Retningen for NATO-samarbeidet ble nedfelt i NATOs nye strategi fra 1991.

60 Det ble samme året også besluttet å reformere det vestlige forsvarssamarbeidet, både i struktur og innretning.

I Norge hadde Willoch-kommisjonen nedsatt i 1990 skapt en enighet om at utviklingen krevde forandring. Vår krigsstyrke på denne tiden talte 13 brigader i

65 Hæren. I 1992 foreslo Kommisjonen å redusere til 6 brigader og 17 selvstendige bataljoner. Krigsstrukturen gikk fra 320.000 til 215.000 soldater.

Men det var først med Bjørn Tore Godals nye, politiske initiativ i 2000 at omstillingen av både struktur og innretning startet for alvor. Og dermed også debatten.

Som Godal selv skiver i boka "Utsikter": Det handlet om at minst ti års forsømmelser toppet seg og kom til overflaten på to måter.

- "For det første ble det synlig at finansieringskrisen var blitt akutt gjennom mange års systematiske underfinansiering av tidligere vedtatt forsvarsstruktur".

- For det andre pekte han på tregheten med å ta innover seg konsekvensene av murens fall. "Forsvarspolitiske miljøer våknet fra sin tornerosesøvn, - ikke av en vakker prins, men av et uhyre som fortalte dem om en virkelighet man helst ikke ville høre om".

10 år senere har vi gjennomført en av de mest omfattende og vellykte omstillingsprosesser noen gang i Norge. Vi har fått et Forsvar, med en struktur tilpasset vår tids sikkerhetspolitiske utfordringer, betydelig redusert i volum og med grunnleggende endret innretning. Vi har fått et innsatsforsvar med en mer fleksibel og mobil styrke, egnet til bruk både ute og hjemme. Den operative evnen er styrket og vil være ytterligere styrket når langtidsperioden 2009-2012 er i mål. Vi er midt i en modernisering av kapasiteter vi kan være stolte av. På nødvendige områder er bemanningen på vei opp igjen. Hæren har hatt en 50 prosent personelløkning siden 2005.

Vi har bygget ned det gamle for å bygge opp det nye. Fortsatt har vi et stykke igjen, men inneværende langtidsplans mål er i hovedsak innen rekkevidde. At en langtidsplan er relativt i rute i det vanskelige tredjeåret er også unikt. Det viser en vilje både i Forsvaret og i de politiske miljøer som gir meg tro på at vi skal komme i mål, og oppnå den balanse mellom oppgaver, struktur og ressurser som er planlagt.

Gode venner,

Vi lever i en verden med et trusselbilde i endring. Forsvarets oppgave er først og fremst å forebygge og forhindre krig. På tross av dette er det fortsatt mange som synes å mene at Forsvarets viktigste oppgave er å forsvare territoriet. Men det handler om mye mer enn det! Vi skal forsvare, beskytte og verne den

infrastrukturen og de verdiene som vårt samfunn bygger på - både hjemme og ute.

110 Vi trenger derfor en løpende diskusjon om våre reelle forsvarspolitiske utfordringer fremover. Det er fristende å minne om dette idet den forsvarspolitiske debatten igjen ser ut til å være redusert til en ren kronekamp, ispedd noen opphetede diskusjoner om organisering av Heimevernet på troppsnivå, og om hvilke pansrede kjøretøy Forsvaret skal velge.

115 Hvor hadde vi vært i dag uten omstillingen? Vi hadde hatt et forsvar i dyp strukturell krise, som hadde vært uegnet til å møte fremtidens sikkerhets- og forsvarspolitiske utfordringer.

120 Omstillingen handler først og fremst om å endre holdninger.

Kald krig-tankegangen satt fast i mange til langt ut på 2000-tallet, og vi får fortsatt små påminnelser om at den fremdeles eksisterer. Deler av motstanden mot nedleggelsen av HV016 illustrerer dette.

125 Vi må ha et forsvar som endrer seg i takt med det sikkerhetspolitiske bildet som omgir oss. Mange av de utfordringene som ble avdekket tidlig på 1990-tallet er der fortsatt i dag. I tillegg har nye kommet til, med konsekvenser som vi må analysere og utvikle løsninger for å møte.

130 Vi har de siste tjue årene opplevd to store sikkerhetspolitiske omveltninger; Sovjetunionens fall i 1991 og terrorangrepene mot USA i 2001.

I dag, i 2011, står vi ved et nytt, tredje, tidsskille. De sikkerhetspolitiske endringene vi er vitne til, framstår som mindre dramatiske enn oppløsningen av
135 Warsawa-pakten og Sovjetunionen. Men endringene kan på sikt vise seg å være mer grunnleggende. Veksten i land som Kina, India og Brasil gjør at USAs og vestens dominerende stilling gradvis avløses av en ny verdensorden. Vi er vitne til fremveksten av flere globale maktsentra, mens USAs og de vestlige lands
140 relative makt svekkes. Det er ingen tegn til at dette reverseres. Tvert imot kan utviklingen raskt forsterkes.

Dette har flere konsekvenser.

Først: økt risiko for stormaktsrivalisering. Dette er bekymringsfullt, fordi det også øker risikoen for bruk av militær makt, spesielt mot mindre stater.

150 Derneft: Faren for stormaktsrivalisering øker på grunn av større konkurranse om hegemoni og strategiske ressurser. Klimaendringene kan føre til indre uro og i verste fall til konflikt, spesielt i de deler av verden som er mest ustabile og dårligst stilt. Allerede nå ser vi at de mest negative konsekvensene av klimaendringene er en del av bakteppet for kriser og konflikter i utsatte områder, som på Afrikas Horn. I Nordområdene er mulige
155 interessekonflikter knyttet til issmelting, framtidige transportveier og utnyttelse av fisk-, olje- og gassressurser. Vi vet ikke hva slag utfordringer dette vil stille oss overfor i fremtiden, og må planlegge for ulike scenarier.

En tredje utfordring er spredning av masseødeleggelsesvåpen og langtrevkende
160 missiler for å bære disse. NATO vedtok på toppmøtet i Lisboa i november å gi sin tilslutning til utvikling av et nytt missilforsvar.

Dataangrep utgjør en fjerde alvorlig trussel mot våre åpne samfunn. Nylige eksempler er hackingen av Nobelkomiteens nettsider forut for
165 fredsprisutdelingen i 2010, samt de omfattende Wikileaks lekkasjene av sensitiv informasjon. Angrep mot IKT-systemer er en ny form for krigføring, som også kan ødelegge strømforsyninger, industriprosesser og andre samfunnskritiske virksomheter og funksjoner. Derfor må slike trusler møtes både med sivile og militære virkemidler.

170 En femte utfordring er kampen mot terror. Selvmordsangrepet i Stockholm i desember, og avsløringen av terrorplaner i Danmark nå i romjulen viste at også vi her i Norden er innenfor rekkevidden av denne type angrep. Terrorisme er en viktig sikkerhetsutfordring, men vi må ikke la den bli altoverskyggende. Det
175 mest bekymringsfulle scenariet er utsiktene til at internasjonal terrorisme kobles med masseødeleggelsesvåpen. Så langt har vi unngått dette, men faren er der.

Hva betyr dette for oss? Vi står overfor et meget sammensatt sikkerhetspolitisk bilde, som endrer seg raskere enn før. Selv om det ikke foreligger noen konkret
180 trussel mot Norge, må vi kunne håndtere provokasjoner og uforutsette trusler. Dette kan være begrensede militære angrep og ikke-militære angrep som for eksempel cyberangrep. Slike angrep kan imidlertid settes inn raskt, og gjøre oss sårbare. Som sådan kan representere en klar trussel mot vår territoriale

185 integritet og politiske handlefrihet.

Dette understreker hvor viktig det er for små land å ha gode allierte og venner. Ikke minst viser utviklingen hvor viktig et sterkt internasjonalt rettssamfunn og et godt fungerende globalt styresett er.

190

Utfordringene understreker også betydningen av nasjonale kapasiteter. Det dreier seg blant annet om at vi har troverdig nasjonal evne til å håndtere kriser opp til et visst nivå. Og evne til bidra til NATOs kollektive forsvar dersom dette skulle kreves.

195

Dagens forsvarsstruktur er et godt utgangspunkt for å møte situasjonen. Ny gjennomgang og oppdatering av nasjonale beredskapsplaner og totalforsvar, kommandoordninger og mottaksapparatet for allierte øvelser og forsterkninger er eksempler på tiltak som bør på plass. Vi utarbeider nå en nasjonal cyber-strategi.

200

Norge har et alliansebasert forsvar. Langtidsplanen for 2009 til 2012 beskriver rammer og mål for vårt Forsvar og våre forventninger om alliert støtte. NATOs toppmøte i november ga oss et godt utgangspunkt for videre arbeid med våre sikkerhetsutfordringer, både i form av det nye strategiske konseptet og reformvedtak om ny kommandostruktur.

205

I min tale her i Oslo Militære samfunn for ett år siden gikk jeg igjennom Norges holdninger og krav både til konseptet og reformene. Jeg er derfor fornøyd med at norske standpunkter ble så godt reflektert i resultatene fra toppmøtet. I tillegg var det uvanlig stor enighet om veien videre. For det første løftes forpliktelsen om kollektivt selvforsvar fram i nytt strategisk konsept. Dette er i tråd med det norske nærområdeinitiativet som vi har arbeidet for lenge.

210

215 - Videre skal den felles operative planleggingen for forsvar av medlemslandenes territorium styrkes. Vi øker dermed NATOs troverdighet og effektivitet for å samordne og lede den kollektive forsvarsinnsatsen i Europa.

220

- NATOs kommandostruktur skal ha et regionalt fokus. Dette må innrettes slik at NATOs fellesoperative hovedkvarter har innsikt i og forståelse for de enkelte medlemslandenes sikkerhets- og forsvarspolitiske utfordringer. NATOs kommandostruktur skal kobles til og samarbeide med relevante nasjonale

225 strukturer. Ordningen vil være et viktig effektiviseringstiltak og tilføre NATO
sårt tiltrengt kompetanse og kapasitet.

- NATOs styrker skal være mobile og kunne settes inn der behov oppstår. Den nye strukturen vil gi økt fleksibilitet og evne til å møte dagens og morgendagens sikkerhetspolitiske utfordringer. Norge har vært en av pådriverne for disse
230 endringene som vil gi NATO en mer effektiv og likevel langt billigere organisasjon med redusert personellbehov, fra 16.000 til ca 9.000 personer.

NATO skal i fremtiden ha to fellesoperative hovedkvarter. Jeg regner med at hovedkvarteret som nå ligger i Brunssum i Nederland blir videreført. Det er
235 dette hovedkvarteret i Nord-Europa som skal ha et regionalt fokus, og som skal ha tilknytning til nasjonale militære strukturer. Det skal også ha kapasitet til å lede operasjoner utenfor NATOs nærområder.

Både Forsvarsdepartementet og allierte land arbeider nå med å gjøre NATO-
240 toppmøtets reformbeslutninger om til praktiske resultater.

De nasjonale hovedkvarterene på NATO-landenes territorier vil få en viktigere rolle. Dette vil få stor betydning for oss. Forsvarets operative hovedkvarter ved Bodø kan bli viktig i en ny regional kommandostruktur, og bidra til å styrke
245 NATOs oversikt og situasjonsforståelse av nordområdene.

NATO vil fortsatt ha behov for et Joint Warfare centre som er en del av transformasjonskommandoen. Jeg jobber hardt for at senteret fremdeles skal bli liggende i Stavanger. Prosessen som går nå, er en del av oppfølgingen av
250 toppmøtet og avgjøres etter planen i juni.

Toppmøtets beslutninger om å utvide og utdype partnerskap med andre land og organisasjoner er svært viktig for Norge.

255 Vi har landegrense mot tre land, som alle omfattes av partnerskapet med NATO. Russland har en særstilling gjennom NATO-Russland Rådet. Sverige og Finland er de land utenfor NATO som vi har mest samarbeid med.

Den positive utviklingen i forholdet til Russland, både bilateralt med
260 delelinjeavtalen som prikken over i'en, og i NATO, åpner nye muligheter. Klimaendringene i Arktis vil understreke vårt lands strategiske plassering enda

265 mer. Nedsmeltingen av polisen kan på sikt endre seilingsmønsteret for sivil og militær skipstrafikk i nord. For Russland vil nordområdene også være av økende strategisk betydning.

270 Kjernevåpnenes betydning for Russland vil neppe avta, og en meget stor andel av disse våpnene vil være lokalisert i våre nærområder. Russland øker sin militære tilstedeværelse og øker sitt forsvarsbudsjett. Vi må selvsagt forholde oss også til disse fakta når vi planlegger neste generasjons dimensjonering av vårt eget forsvar. Dette krever en forutsigbar og konsekvent forsvars- og sikkerhetspolitikk basert på NATO-medlemskapet og i tett samvirke med våre nærmeste allierte.

275 Partnerskapet med EU og FN har naturligvis også stor betydning for Norge. Vi deltar i deler av forsvarssamarbeidet i EU, og hele vårt internasjonale engasjement er basert på prinsippene i FN.

280 Etter finanskrisen har flernasjonalt forsvarssamarbeid blitt stadig viktigere.

Vi opplever at kostnadsveksten gjør at ingen land har råd til å opprettholde nasjonale og dyre strukturer alene. Se bare på den nylig inngåtte fransk-britiske avtalen om forsvarssamarbeid.

285 Det nordiske forsvarssamarbeidet er i stadig utvikling. På mange måter har samarbeidet her vært den sterkeste katalysatoren for styrket samarbeid også på andre sektorer.

290 Et stadig tettere samarbeid de senere år om utenriks- og sikkerhetspolitikk, styrket samarbeid om trening, planlegging, øvelser og innkjøp - ja, ikke bare innen Nato, men også mellom de nordiske land - dette vil fortsette, også i årene som kommer. Økt nordisk samarbeid skal være en tilleggsdimensjon til det vi allerede har.

295 En separat nordisk solidaritetserklæring med militære bistandsgarantier er i dag ikke aktuelt. Når Regjeringen likevel har satt en nordisk solidaritetserklæring på dagsorden, så skjer det i erkjennelsen av at nye sikkerhetsutfordringer av ikke-militær karakter er økende. Det er grunn til å merke seg at NATOs partnerskapspolitikk og nordisk forsvarssamarbeid har vært i endring de siste 20
300 år.

Det norske forsvaret har i dag et utstrakt flernasjonalt samarbeid på en rekke områder, og med en rekke partnere. Samarbeidet i NATO utgjør grunnsteinen.

305 Norge samarbeider også direkte med enkelte allierte eller grupper av allierte stater, blant annet gjennom Nordsjøsam arbeidet. Samvirket med våre nordiske naboer foregår innenfor rammen av NORDEF CO. Og som eneste land utenfor EU har vi en samarbeidsavtale med Det europeiske forsvarsbyrået, EDA.

310 I fjor høst inviterte jeg, etter initiativ fra min britiske kollega til et møte i Oslo hvor alle de nordiske og baltiske land, samt Polen, Tyskland og Storbritannia deltok. Også Nederland ønsker å delta i denne typen møter i fremtiden. Vi drøfter nå hvordan vi kan ta dette initiativet videre. Kanskje vi nå kan kombinere disse tilnærmingene og utvikle et samarbeid som omfatter både våre
315 nordiske partnere og våre nord-europeiske allierte. Det er ingen motsetning mellom de ulike arenaene der Norge driver forsvarssamarbeid. Det kan være aktuelt å samarbeide om styrkeproduksjon, trening, utdanning, øvelser og operasjoner.

320 Gode venner. Ingen forbrytelse mot mennesket og vår sivilisasjon er større enn bruken av kjernevåpen. Vi må alltid sende et klart signal til verden: Dette er våpen vi ikke ønsker.

Jeg er derfor fornøyd med at det strategiske konsept for første gang slår fast at
325 NATO skal arbeide for en verden uten kjernevåpen. NATO skal ha en økt rolle når det gjelder nedrustning, ikke-spredning og rustningskontroll. Dette har regjeringen vært særlig opptatt av. Når START-avtalen nå er ratifisert vil vi intensivere arbeide for å redusere eller eliminere de korttrekkende kjernevåpnene. Slike kjernevåpen utgjør fremdeles en stor sikkerhetsutfordring.

330

Toppmøtet har besluttet at NATO skal gå videre med utviklingen av et territorielt missilforsvarssystem for å møte trusler fra ballistiske missiler. Det betyr at det systemet NATO allerede er i ferd med å etablere for tropper i felt, utvides til også å omfatte alliert territorium og befolkning. Norge er opptatt av
335 at det holdes fast ved at et slikt forsvarssystem må rettes mot reelle trusler, være kostnadseffektivt og ivareta sikkerheten til alle medlemsland. Regjeringen har tidligere uttrykt stor skepsis mot de gamle amerikanske planene om et rakettskjold. Det missilforsvaret som nå er vedtatt vil være NATO-basert og underlagt alliert kommando- og kontroll. Det vil bygge opp under alliansens

grunnleggende prinsipp om kollektiv sikkerhet, noe vi fra norsk side har vært svært opptatt av. Det er positivt at det er bred enighet i alliansen og med Russland om at vi skal utvikle rakettforsvaret i samarbeid med Russland. Det er mer enn vi torde håpe på for bare kort tid tilbake. Men vi må aldri glemme at
345 heller ikke et effektivt missilforsvar vil kunne komme til erstatning for gode diplomatiske konfliktløsningsmekanismer.

Toppmøtet konkluderte også med at det skal foretas en helhetlig gjennomgang av alliansens politikk for forsvar og avskrekking, og jeg vil fra norsk side fortsette
350 jobben med å fremme norsk politikk i den forbindelse.

NATO trenger også en mer systematisk og helhetlig fellestilnærming til internasjonale operasjoner. Situasjonen i Afghanistan viser hvor krevende det er å få på plass varige politiske løsninger.

355 Det internasjonale samfunnet og afghanske myndigheter må forfølge politiske prosesser parallelt med den militære innsatsen - det finnes ingen militær løsning alene i Afghanistan. Det trengs økt fokus på økonomisk utvikling, både fra Afghanistan og det internasjonale samfunnet. Det er også viktig å se
360 sikkerhetsutfordringene i en regional sammenheng der spesielt Pakistan, men også India spiller viktige roller. Dette fikk jeg grundig belyst i forbindelse med min reise til Pakistan og Afghanistan i desember.

NATO og afghanske myndigheter bekreftet på toppmøtet målsetningen om at
365 afghanske sikkerhetsstyrker tar over sikkerhetsansvaret for hele Afghanistan innen utgangen av 2014. Konseptet for overføring av sikkerhetsansvaret - såkalt transisjon - er fortsatt under utvikling, men målet er at afghanerne våren 2011 kan overta ansvaret i de første provinsene. Afghanerne har allerede ansvaret for sikkerheten i Kabul. Transisjon er imidlertid ikke ensbetydende med
370 tilbaketrekking av NATO-styrker. NATO og afghanske myndigheter signerte på toppmøtet en erklæring om langsiktig sikkerhetssamarbeid også etter 2014.

Vi må fortsatt ha et langsiktig fokus, og samtidig sørge for at norske styrkebidrag til enhver tid settes sammen på en måte som er tilpasset det operative behovet.
375 Etter hvert som afghanerne gjennomfører selvstendige operasjoner, vil NATO spille en mer tilbaketrukket og støttende rolle. Norge er langt framme i opptreningen av afghanske militære styrker i Faryab. Våre styrker har hatt fokus på kapasitetsbygging gjennom lengre tid.

Det er besluttet at norsk militær innsats skal opprettholdes på samme nivå i 2011, men med en innretning som styrker opplæringsperspektivet ytterligere.

Jeg vil gjerne også fremheve at norske soldater i Afghanistan har et særdeles godt omdømme både hos militære og sivile ledere jeg besøkte. Jeg er stolt over måten våre soldater utfører sin tjeneste på.

Oppdraget i Afghanistan er utfordrende - spesielt for Hæren. Omstillingsprosessen som Forsvaret står midt oppe i forsterker dette.

Jeg har snakket om det sikkerhetspolitiske trusselbildet som omgir oss. Og jeg har pekt på at NATO fortsatt er hjørnesteinen for vår sikkerhet. Med nytt strategisk konsept og ny kommandostruktur, står alliansen bedre rustet til å møte de nye utfordringene.

Grunnlaget for vår langtidsplanlegging bygger på vårt NATO-medlemskap. Vi har endret og omstilt vårt eget forsvar for å sette det bedre i stand til å møte dagens og framtidens utfordringer. Dette gir oss et godt utgangspunkt for videre tilpasning.

Veien videre legges gjennom en ny langtidsplan, som regjeringen tar sikte på å legge fram for Stortinget våren 2012. Vi følger opp beslutningen om å gå over til en modell med kontinuerlig langtidsplanlegging som bebudet i inneværende langtidsplan. Dette Stortinget vil som foregående Storting, få anledning til å diskutere rammene for Forsvarets videre utvikling.

Jeg vil videreføre praksis med å presentere et overordnet perspektiv for Stortinget. Politisk vedtatte langtidsplaner med tydelige mål er et viktig verktøy for å sikre langsiktighet og bredest mulig enighet om forsvarspolitikken. De er også avgjørende for å kunne styre forsvarssektoren på effektivt og forsvarlig vis.

Men vi skal ikke tegne opp hele Forsvarets struktur fra grunnen av i hver langtidsplan. I den neste og de kommende langtidsplanene kan vi konsentrere oss om spørsmål der det innenfor en helhetlig ramme er ønskelig å justere kursen eller treffe sentrale beslutninger.

Forsvarssjefens rolle er ikke endret i den nye planmodellen - han fremmer

420 fortsatt sitt uavhengige, fagmilitære råd. Hans råd er sentralt i utarbeidelsen av den nye langtidsplanen. Jeg har nettopp sendt forsvarssjefen et rammeskriv om dette. Han vil i månedene som kommer lede prosessen som munner ut i et mer utførlig fagmilitært råd for den nye langtidsplanen.

425 Forsvarssjefens rolle som den fremste fagmilitære rådgiver ligger altså fast - jeg vil si hans rolle er vel så viktig som tidligere. Fagmilitære råd har størst relevans og betydning når de utvikles i tett samspill med politikkutformingen.

430 Utarbeidelsen av en ny langtidsplan skal være en bred og inkluderende prosess. Forsvarssjefen involverer egen organisasjon for å identifisere utfordringer og i å utrede løsninger. Fagorganisasjonene og forskningsmiljøene deltar i prosessen. Jeg ønsker et bredt grunnlag for de tilrådinger jeg skal legge frem for Stortinget våren neste år.

435 I den kommende langtidsplanen er det noen temaer som allerede avtegner seg som sentrale:

- hva betyr utviklingen i NATO og hos våre allierte for den videre moderniseringen av Forsvaret?

440 - Hvordan skal vi håndtere utfordringer både hjemme og ute best mulig? I denne sammenheng bør landforsvaret behandles spesielt, slik at det kan fastlegges en klar og langsiktig innretning og ambisjon for landstyrkene i planen.

445 - Nye kampfly og Luftforsvarets basestruktur

La meg si litt mer om utviklingen av våre kapasiteter i lys av en ny langtidsplan.

450 Vi må alltid ha et godt oppdatert situasjonsbilde. Vårt fokus på etterretning er derfor forsterket og vil ha prioritet også framover. Forsvaret, ikke minst Etterretningstjenesten bidrar med informasjon som gir oss et løpende og godt situasjonsbilde for våre nordområder, så vel som for de områder der vi deltar i utenlandsoperasjoner. Det gir oss innsikt og forutsigbarhet om utviklingen. I tillegg gir det sterk tilknytning til våre viktigste allierte.

455 Dette saksområdet har stor offentlig interesse. Jeg har derfor bedt sjefen for

Etterretningstjenesten om å utarbeide en ugradert trusselvurdering som et bidrag til en bedre informert, og dermed mer fruktbar, offentlig debatt om de
460 mange sikkerhetsutfordringer vi står overfor. Denne vil komme i løpet av året.

I Luftforsvaret dekker nye transportfly behovet for strategisk løftekapasitet og nye maritime helikoptre er rett rundt hjørnet. Ikke minst har vi tatt
465 beslutningen om anskaffelse av nye kampfly av typen F-35 og vi planlegger nå selve anskaffelsen.

Kjære forsamling - anskaffelsen av de nye kampflyene vil pågå det neste tiåret. Det er den største enkeltanskaffelsen i vår historie. Ingen må la seg overraske over at det fra tid til annen kommer endringer og justeringer. Men la oss ikke
470 miste fokuset over noen måneders forsinkelser eller justerte ordrebøker: Vi trenger et modernisert kampflyvåpen. F-16 vil bli faset ut i løpet av noen år. Norge kan ikke tilby neste generasjon et forsvar uten kampfly.

Kampflyene og Luftforsvarets basestruktur kommer til å stå svært sentralt i den
475 nye langtidspanen - ja, det kommer til å bli den viktigste struktursaken som Stortinget inviteres til å ta stilling til når planen fremlegges.

Regjeringen har ikke behandlet spørsmålet om lokalisering av de nye kampflyene. Siden høsten 2009 har Forsvarsdepartementet utredet de ulike
480 alternativer som vurderes, nemlig Bodø, Evenes og Ørland og kombinasjoner av disse.

Vi kan ikke se kampflyene isolert fra resten av Luftforsvarets basestruktur. Luftforsvaret er i dag lokalisert på åtte fly- og luftforsvarsstasjoner. I tillegg har
485 Luftforsvaret to skoler og tre helikopterdetasjementer. Totalt altså 13 steder med styrkeproduksjon eller operativ virksomhet. Dette er først og fremst et resultat av historisk arv og reflekterer ikke Luftforsvarets behov i dag. Basestrukturen er dessuten uforholdsmessig dyr i drift.

Nok en gang vil jeg vise til den historiske innledningen til dette foredraget. Noen ganger er det nødvendig å vise evne til å ta tydelige grep for å unngå å bli hengende fast i fortiden. Luftforsvarets basestruktur er overmoden for reform. Innføringen av nye kampfly er et naturlig utgangspunkt for å gjennomgå og modernisere hele Luftforsvarets basestruktur.
495

Et annet viktig tema for den kommende langtidsplanen er Hærens fremtidige struktur og innretting. I snart ti år har vi bidratt til en komplisert og vanskelig operasjon i Afghanistan. Det er Hæren som har båret de største byrdene.

500

Utfordringen ligger særlig i å produsere styrker som tilfredsstillter kravene til kollektivt forsvar, samtidig som de er relevante og tilgjengelige for flernasjonal krisehåndtering. Denne doble målsettingen er krevende. Men det er nødvendig å klare begge deler, både av kompetansesyn og for å opprettholde landmaktens relevans.

505

Utlandsinnsatsen må avveies mot de nasjonale behov. Ved oppdrag av lengre varighet må innsatsen legges på et nivå og ha en innretning som ikke fører til forvitring av styrkestrukturen som igjen gir nedsatt evne til styrkeproduksjon. Alle relevante deler av Forsvaret må nyttes, spesielt i oppdrag innen flernasjonal krisehåndtering som medfører kontinuerlig tilstedeværelse over lang tid.

510

Samtidig må vi huske at våre operative leveranser i Afghanistan også dreier seg om å lykkes med å nå andre mål vi har satt oss: Å bidra til stabilisering av en region som kan skape betydelig internasjonal uro og krig. Å bekjempe terrorisme. Å stille opp når FN og NATO trenger oss.

515

Når det gjelder Heimevernet har Kvalitetsreformen lagt rammene for et nytt og moderne innsatsheimevern som skal fortsette å utvikle seg som den hovedpilaren det er i det norske Forsvaret. Framover gjelder det å sikre en høyere øvingsaktivitet og at vi har en mest mulig effektiv struktur.

520

Vårt havområde er fem ganger større enn landterritoriet. Derfor ønsker jeg et sterkt sjøforsvar. Det har vi. I 2011 vil Norge faktisk ha en av Europas mest moderne mariner. Sjøforsvaret har evne til å løse oppdrag i Barentshavet så vel som i Aden-bukten.

525

Den neste store utfordringen for Sjøforsvaret på investeringssiden gjelder spørsmålet om fremtidig ubåtkapasitet. Her skal vi foreta grundige avveininger og gjøre de utredninger som kreves og trekke riktige konklusjoner i tide.

530

Den nye langtidsplanen må ha fokus på hvordan vi best kan videreføre våre ambisjoner om å drifte sjøforsvarets struktur på en god måte.

Det nye trusselbildet vi står overfor knyttet til dataangrep og terror, krever også et helt nytt fokus på sivilt-militært samarbeid. Vårt moderne samfunn er sårbart. Det gjelder også i betydelig grad vår militære evne. Det er derfor viktigere nå enn før å se de sivile og militære virkemidlene i sammenheng. Vi må sikre oss at vi har samarbeidsordninger mellom militær og sivil sektor som fungerer effektivt. En gjennomgang av disse ordningene har nylig avdekket behov som vi nå ser nærmere på.

Før jeg avslutter vil jeg si noen ord om siste ukes store mediedebatt. Det er ingenting som ligger meg mer på hjertet enn at våre soldater skal få den støtten og anerkjennelsen de fortjener. De må oppleve at de blir tatt vare på før, under og etter at de har vært i tjeneste. Derfor har denne regjeringen tatt tak i veteranpolitikken på en helt annen måte enn før. Vi har tatt et sjumilssteg siden 2005!

Mediebildet handler i stor grad om unnlatesyndene. Og det er ikke så merkelig. Når vi retter lyskasteren mot et felt som lenge lå i skyggen, så kommer tidligere tiders forsømmelser fram.

Vi er i gang med å gjøre noe med dem. Og jeg gir meg ikke før alle instanser og etater har den kunnskapen de trenger for å ivareta soldatenes behov og rettigheter. Det gjelder Forsvaret, det sivile helsevesen, NAV, Statens pensjonskasse, kommunene og fastlegene. Selv om Forsvaret har en viktig rolle som arbeidsgiver, er det et samfunnsansvar å sørge for at soldater som har blitt skadet i tjenesten får hjelp, behandling og erstatning.

I løpet av januar etablerer vi et pilotprosjekt i Åmot og Elverum. Målet er å utvikle en god, samarbeidsmodell for å ivareta skadde soldater. De må få et godt helsetjenestetilbud og hjelp til å komme tilbake i arbeid. I tillegg må vi ivareta familienes behov for støtte og informasjon.

Avslutningsvis vil jeg gjøre det klart at jeg erkjenner at det finnes personer der ute som ikke føler seg ivaretatt på en tilfredsstillende måte. Jeg møter personell som har hatt det vanskelig, men som likevel har vært fornøyd med oppfølgingen Forsvaret og samfunnet eller har gitt. Når det er sagt er jeg helt klar på at hver og en som opplever at samfunnet svikter er en for mye.

Selv om mye er gjort, er det fortsatt mye som står igjen. Mange er utålmodige og

575 det forstår jeg godt. Jeg er også utålmodig. Vi er mange som må jobbe sammen
for å få dette til. Men på veien er det viktig å se på hva vi oppnår - ikke bare på
hva som gjenstår.

La meg til slutt oppsummere. Som for 20 år siden, er vi i dag vitne til
580 grunnleggende endringer i det internasjonale sikkerhetspolitiske bildet. NATOs
nye strategiske konsept reflekter disse endringene og våre posisjoner fikk bredt
gjennomslag på toppmøtet.

Beslutningene om reform gir oss muligheten til å få en tettere sammenbinding
585 mellom det norske forsvaret og NATOs militære strukturer. Og finanskrisen
gir, sammen med andre utviklingstrekk, mulighet for en tettere kobling mellom
vårt forsvar og våre nord-europeiske allierte og nordiske partnere. Disse
mulighetene skal vi utnytte fullt ut.

590 Vi må også gjennom praktiske tiltak og ny langtidsplan sørge for at disse
resultatene reflekteres i utøvelsen av det nasjonale forsvarets virksomhet og i
våre forsvarsplaner.

Våre nærområder vil få økt strategisk betydning i tiden fremover. Ambisjonen
595 er at vårt alliansebaserte innsatsforsvar skal ha en forebyggende funksjon i våre
nærområder, og samtidig være et viktig bidrag til internasjonal krisehåndtering.

Vi må derfor fortsette å forandre for å være relevante. Det krever politisk vilje,
og det krever evne til endring i etaten. Jeg vet også at endring er krevende både
600 for Forsvaret og for folk flest, men det er evne til endring som sikrer oss
trygghet. Vi skal imidlertid tilpasse oss med større ro enn tidligere, - i trygghet
om at en del grunnleggende rammer alt er lagt.

Vi trenger en forsvarsdebatt som gjør at vi har befolkningens forståelse og
605 anerkjennelse av behovene for endring. Første bud for å få til det er økt vekt på
åpenhet og en god diskusjon om Forsvarets utvikling..

Vi må forandre på en måte som tar vare på menneskene i organisasjonen. Et
godt samarbeid med organisasjonene er sentralt for å sikre et vitalt og sterkt
610 forsvar også i årene som kommer. Det fagligpolitiske samarbeidet har stått som
en garantist for et forsvar som i dag fremstår som moderne, kompetansedrevet
og godt rusta for framtidige utfordringer.

615 Takk for oppmerksomheten.

620

Kilde

www.oslomilsamfund.no

Emner

Forelesning, Forsvar, Krig, Militæret

625

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/fortsette-a-forandre-for-a-vaere-relevante>

630

635

640

645

650